

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.3.1.24>

MOTYW JAKO ELEMENT NARRACYJNEJ STRATEGII PROZY PANAITA ISTRATIEGO I WŁADIMIRA KOROLENKI

Viktorii Yovdii

*starszy wykładowca Katedry Języka Francuskiego
i Literatury Obcej*

Państwowej Szkoły Wyższej „Użhorodzki Uniwersytet Państwowy” (Użhorod, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-8871-4627

e-mail: jovdijviktoria@gmail.com

Adnotacja. Artykuł traktuje kategorię motywu jako element strategii narracyjnej prozy rosyjskiego i rumuńskiego pisarzy W. Korolenki i P. Istratiego w aspekcie komparatywnym. Analiza narracyjna jest stosowana jako metoda badania strategii narracyjnej, sposób uporządkowania narracji w sekwencji szeregu zdarzeń. Podejście porównawczo-typologiczne (porównywalne) – do badania narracji w zestawieniu motywów twórczości narracyjnej, ponieważ komunikatywna całość fabuły składa się z wypowiedzi fabularnych zbudowanych na podstawie zdarzeń fabularnych określonych motywami.

Typologiczne podobieństwa w analizie motywacyjnej prozy pisarzy można prześledzić na poziomie motywów współzależnych typowych dla ich twórczości: drogi, spotkania, wolności, włóczęgostwa. Pełnią funkcje strukturalne i fabularne, określają treść gatunkową utworów. Przeprowadzona analiza motywacyjna pozwoliła zbadać typologię prozy artystycznej pisarzy pod kątem cech formalnych i merytorycznych, ujawniła ich rolę w narracyjnym systemie prozy.

Problem badań nad strategiami narracyjnymi w naukach literackich nabrał jakościowo nowego charakteru, wymaga dodatkowego zrozumienia teoretycznego i historyczno-literackiego oraz dalszych badań.

Słowa kluczowe: motyw, niezmiennik, strategie narracyjne, narracja, typologia, komparatystyka.

MOTIVE AS AN ELEMENT OF THE NARRATIVE STRATEGY PROSE OF PANAIT ISTARTI AND VLADIMIR KOROLENKO

Viktorii Yovdii

Senior Lecturer at the Department of French Language and Foreign Literature

Uzhhorod National University (Uzhhorod, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-8871-4627

e-mail: jovdijviktoria@gmail.com

Abstract. The article examines the category of motive as an element of the prose narrative strategy of the Russian and Romanian writers V. Korolenko and P. Istrati in a comparative aspect. Narrative analysis is used as a method for narrative strategy studying, a way of narrative ordering in the sequence of the events series. The comparative typological (comparable) approach is used to study the narrative through the motives comparison of narrative creativity since the communicative plot whole consists of plot statements built on the basis of plot events determined by motives.

Typological parallels in the writers' prose motivational analysis can be traced at the interconnected motives level typical of their work: roads, meetings, freedoms, vagrancy. They perform structure-forming and plot-forming functions determining the genre content of works. The conducted motivational analysis made it possible to investigate the typology of these writers' fictional prose in terms of formal and substantive features, and determined their role in the prose narrative system. The problem of studying narrative strategies in literary science has acquired a qualitatively new character which requires additional theoretical and historical-literary comprehension and further research.

Key words: motive, invariant, narrative strategies, story, typology, comparative research.

МОТИВ ЯК ЕЛЕМЕНТ НАРАТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ ПРОЗИ ПАНАІТА ІСТРАТІ ТА ВОЛОДИМИРА КОРОЛЕНКА

Вікторія Йовдій

старший викладач кафедри французької мови та зарубіжної літератури

Ужгородського національного університету (Ужгород, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-8871-4627

e-mail: jovdijviktoria@gmail.com

Анотація. У статті розглядається категорія мотиву як елемент наративної стратегії прози російського та румунського письменників В. Короленка та П. Істраті у компаративному аспекті. Наративний аналіз застосовується як метод дослідження оповідної стратегії, спосіб впорядкування оповіді в послідовності низки подій. Порівняльно-типологічний (зіставний) підхід – для дослідження наративу у співставленні мотивів оповідної творчості,

оскільки комунікативне ціле сюжету складається із сюжетних висловлювань, побудованих на основі фабульних подій, що визначаються мотивами.

Типологічні паралелі у мотивному аналізі прози письменників простежуються на рівні типових для їхньої творчості взаємозалежних мотивів: дороги, зустрічі, свободи, бродяжництва. Вони виконують структуротворчу та сюжетотворчу функції, визначають жанровий зміст творів. Проведений мотивний аналіз дозволив дослідити типологію художньої прози письменників за формальними та змістовними ознаками, виявив їх роль у наративній системі прози. Проблема дослідження наративних стратегій у літературній науці набула якісно нового характеру, потребує додаткового теоретичного та історико-літературного осмислення, вимагає подальших досліджень.

Ключові слова: мотив, інваріант, наративні стратегії, оповідь, типологія, компаративні дослідження.

Вступ. Наратологія як нова наукова парадигма значно розширила методологічні вектори у площині порівняльного літературознавства. Головний вектор розвитку літературної науки – орієнтація на художній дискурс як специфічну систему з домінуванням авторсько-читацького коду, національними культурними константами. Центральним у фокусі літературознавчих пошуків постає питання статусу наративу як форми ведення розповіді, викладу фактів і подій в авторському творі (дослідження Р. Гром'яка, І. Ільїна, Л. Козакової, Л. Мацевко-Бекерської, І. Папуші, М. Ткачука, О. Ткачука, Ж. Женетта, Й. Брокмейера, Р. Харре, В. Шміда). У цій площині актуалізуються проблеми компаратистики. Компаративний аналіз сьогодні застосовується у комунікативному розумінні природи літератури, в дослідженні авторських стратегій і текстувальних технологій. Наше дослідження здійснене з урахуванням праць українських та зарубіжних учених: В. Будного, М. Ільницького, Л. Грицик, Р. Гром'яка, Т. Денисової, А. Діми, Д. Дюришина, О. Кеби, В. Матвішина, Д. Наливайка, О. Ткачука.

Порівняльно-типологічне дослідження своєрідності наративних стратегій у творчості близьких за своїми творчими підходами письменників, як В. Короленка та П. Істраті дає підстави констатувати схожі закономірності розвитку національних літератур. Ці закономірності свідчать про загальноєвропейські тенденції, які багато в чому визначають типологічну подібність багатьох аспектів творів письменників.

Творчість письменників розглядається нами в контексті перехідного періоду кінця ХІХ – початку ХХ століття, часу панування і зникнення двох імперій – Російської та Австро-Угорської. Цей факт визначив специфіку сприйняття трагічності епохи майстрами красномовства, що і призвело до пошуку новаторських форм у зображенні складного історичного періоду. Ці пошуки знайшли своє втілення в зміні наративних стратегій митців, демонструючи певні збіги і розбіжності в структурі прози письменників.

Компаративні дослідження наративних стратегій, у першу чергу, актуалізують дослідження у співставленні провідних мотивів оповідної творчості різних письменників і епох. Однак наукові розвідки порівняльного літературознавства у площині досліджень оповідних мотивів в аспектах їх семантики і прагматики в структурі художньої літератури залишаються недостатніми, потребують додаткового історико-літературного опису і теоретичного осмислення. У цьому контексті дослідження своєрідності функціонування мотивів у наративних стратегій прози російського та румунського письменників В. Короленка і П. Істраті дають підстави для порівняння оповідних особливостей наративного дискурсу таких не схожих на перший погляд письменників. Саме цим обумовлена актуальність запропонованої статті. Отже, мета дослідження – дослідити у типологічному зіставленні своєрідність функціонування мотивів у наративних стратегіях В. Короленка та П. Істраті. Реалізація поставленої мети передбачає вирішення низки проблем: визначити типологічно спільні мотиви в творчості письменників, виявити їхню роль у структурі художніх творів В. Короленка та П. Істраті, варіанти провідних мотивів, їхні функції у формуванні наративних стратегій прози митців. Об'єкт дослідження становлять оповідання В. Короленка та П. Істраті в аспекті наратологічного дискурсу як висловлювання, за допомогою якого розгортається оповідна історія: «Сліпий музикант», «Судний день (Йом-Кіпур)», «Ліс шумить», «Сказання про Флора, Агріппу і Менахема, сина Іегуди», «Брати Мендель», «Сон Макара», «Федір Безпритульний», «Вбивець», «Соколинєць», (В. Короленка); «Кіра Кіраліна» («Кура Kuralina»), «Мої скитання» («Mes departs»), «Представлення гайдуків» («Presentation des Haidoucs»), «Будяки Барагану» (Chardons du Baragan), «Гайдуки» (Les Haidoucs) (П. Істраті).

Основна частина. Категорію мотиву сьогодні розглядають, у першу чергу, в аспекті проблем наратології, адже комунікативне ціле сюжету складається із сюжетних висловлювань, що побудовані на основі фабульних подій, які визначаються мотивами. І. Сілантьєв відмічає продуктивність дослідження цієї категорії у системі основних категорій і понять наративної поетики. Саме мотив як носій сталих значень і образів оповідної традиції і як оповідний елемент бере участь у створенні фабули творів. У «ролі» одиниці оповідної мови художньої оповіді, мотив здобуває фабульні і сюжетні функції (Сілантьєв, 2004).

У сучасному літературознавстві проблема мотиву була і залишається однією з найактуальніших. Цю категорію досліджувало декілька поколінь вітчизняних учених: О. Веселовський, В. Пропп, О. Бем, О. Фрейденберг, О. Білецький, С. Мелетинський, Н. Тмарченко, І. Сілантьєв та інші. Чисельні сучасні дослідження мотиву свідчать про зростання функціонального значення цієї категорії.

Відомо, що у парадигмі будь-якого літературного твору завжди існує певне ядро домінантних лейтмотивів і мотивів. При всій впізнаваності цих мотивів, вони у своїй варіативності надзвичайно багатозначні й займають центральне положення у кожному окремому творі. Цей факт дозволяє розглядати досить широке поле виявлення спільних мотивів у творчості письменників, творчість яких відноситься до різних національних літератур.

Найвиразніше типологічні паралелі у мотивному аналізі прози В. Короленка та П. Істраті простежуються на рівні таких сталих, типових для їхньої творчості взаємозалежних мотивів, як мотиви *дороги, зустрічі,*

свободи, бродяжництва. Навколо цих мотивів зав'язуються інші мотиви, що співвідносяться з тематичними циклами творів письменника. Наприклад, «національні» та фольклорні мотиви: у П. Істраті – румунські («Будяки Барагану», «Гайдуки», «Кіра Кіраліна»), ромські («Кіра Кіраліна»), у В. Короленка – українські («Сліпий музикант», «Ліс шумить»), єврейські («Сказання про Флора», «Брати Мендель»), якутські («Сон Макара», цикл «сибірських оповідань»).

Найбільш поширеними у творчості письменників є мотив «дороги», з його домінуючою структуротворчою функцією. Цей мотив визначає сюжетно-композиційну та просторово-часову організацію фактично всієї прози митців. У художньому світі письменників мотив «дороги» – інваріантний мотив, який трансформується та модифікується в різних варіантах і є центральним у творчості письменників. І. Сілантьєв відмічав, що мотив у фабулі має дуальну природу в єдності інваріантного і варіантного начал. В інваріанті мотив належить мові оповідної традиції, а у своїх варіантах – героям, подіям конкретних фабул цієї традиції (Сілантьєв, 2004: с. 134).

Мотив «дороги» у творчості В. Короленка та П. Істраті виявляється у двох основних варіантах: власне дорога, якою вимушено або добровільно мандрують герої, або дорога, яка символізує життєвий шлях. Відмітимо, що у Короленка мотив «дороги» тлумачиться і у варіанті – «ініціація у процесі становлення людини» («Сліпий музикант»), в Істраті – домінує варіант «пошуку сенсу власного життя» (оповідання про Адріана Зограффі). Для самого румунського письменника мотив «дороги» тлумачиться і як приреченість життя без спокою у гонитві за відповідями на болючі питання у пошуку істини і себе.

Відомо, що в літературі мотив дороги універсальним. Як зазначав М. Бахтін, майже кожен твір не обходиться без будь-яких варіацій мотиву «дороги», а більшість з них «безпосередньо побудовані на хронотопі дороги та подорожніх зустрічах і пригодах» (Бахтін, 1975: с. 248). Аналізуючи творчість письменників як цілісну систему, підкреслимо, що тема «дороги» є наскрізним «мотивом» їхнього власного життя: для Короленка дорога – арешти, тюрми, заслання, вимушене поселення у віддалених місцях; для Істраті дорога – подорожі європейськими країнами, добровільне бродяжництво, пов'язані з пошуками кращого життя, форма існування в світі. Істраті – бродяга за покликанням. Жити ромським життям, бродяжити – органічний стан його власної душі, про що сам письменник свідчить у своєму автобіографічному творі «Мої скитання» (Істраті, 1927: с. 67).

Семантика фабульних варіантів мотиву дороги при їх інваріантній тотожності й спільності в прозі письменників різна. Герой П. Істраті «В дорозі», як правило, людина, яка в силу певних тяжких умов життя намагається знайти у «іншому» світі кращої долі. Мандрують з краю в край майже всі персонажі істратівської прози: Мотакє, Костакє («Будяки Барагану»), Ставро, Кіра («Кіра Кіраліна»), Адріан («Юність Адріана Зограффі»).

У В. Короленка домінує варіант мотиву «дороги» – «вибір життєвого шляху», який є специфічним людським засобом індивідуального розвитку, де особистість – продукт власної біографії, активний творець своєї долі. Цей мотив призводить до появи у творчості письменника нового типу героїв – «шукачів» (у Істраті переважає тип «бунтарів»). Уперше тип шукачів у Короленка з'являється у 1879 році в оповіданні «Епізоди з життя шукача».

Юнак-студент стоїть перед життєвим вибором, яким шляхом йти: обрати стале, благополучне життя або долю «інтелігентного бродяги». Короленківський герой обирає останнє. Тому не випадково символічно звучать слова візничі в кінці оповідання: «Ну, з богом, у час добрий. В Дорогу, хлопче, в дорогу!» (Короленко, 1989: с. 79).

Як пошук життєвого шляху у варіанті «кризових переломних моментів», мотив «дороги» яскраво звучить в оповіданні «Сліпий музикант». Скитання героя дорогами України зі сліпими жебраками стає для нього засобом зцілення душевних ран, допомагає знайти сенс життя, так само, як і для героїв Істраті – Ставро, Драгоміра, Адріана Зограффі.

Як життєвий шлях мотив «дороги» трактується і у П. Істраті, але він переважно втілюється у варіантному мотиві *мандрів* («Мої скитання», «Будяки Барагану», «Кіра Кіраліна», («Юність Адріана Зограффі»)), а також втілюється як мотивація в образах головних героїв художньої прози письменника – бродяг, мандрівників, злочинців.

Як провідний художній прийом мотив «дороги» використовується обома письменниками у конструюванні композиції: у «сибірських оповіданнях» («Ат-Даван», «Вбивець», «Соколинець») В. Короленка; в оповіданнях про гайдуків, «Кірі Кіраліні» П. Істраті. Герої цих творів завжди знаходяться в русі, дорозі. Вони сходяться, розходяться, зустрічаються, розстаються. У результаті цих «акцій» розкривається їхній характер і система взаємовідношень з іншими фігурантами оповіді.

В оповіданнях письменників цей мотив, як правило, виконує структуротворчу функцію, визначає просторову, часову, сюжетно-композиційну організацію, виявляючи специфіку нарративних стратегій письменників, несе додатково змістовне та ідейно-смісловне навантаження.

Підкреслимо, що природа цього мотиву хронотопічна. М. Бахтін вказує на своєрідність взаємопроникнення категорій простору і часу в мотиві дороги: «Тут поєднуються просторові й часові ряди людських дол, ускладнюючись і конкретизуючись соціальними дистанціями, які тут долаються. Це точка зав'язування і місце здійснення подій. Тут час ніби вливається у простір і тече по ньому...» (Бахтін, 1975: с. 392). І. Сілантьєв визначає характерну особливість мотиву дороги як «семантичне насичення ознаками художнього простору і часу...» (Сілантьєв, 2004: с. 84).

За своєю семантикою мотив дороги представляє відкритий хронотоп із постійним рухом. У системі конкретної оповіді цей мотив влітається в певну фабульну дію – втеча від переслідування («Соколинець», «Федір Безпритульний», цикл оповідань про гайдуків), пошук втраченої дружини і сестри («Кіра Кіраліна»), пошук кращої долі та кохання («Будяки Барагану»). Мотив співвідноситься з певною системою персонажів, що у цілому виражається у формуванні події як такої. Саме подія є конкретним вираженням мотиву

в оповіді. Так, універсальний мотив дороги у своїй оповідній функції через будь-який із своїх варіантів може увійти в склад конкретної оповіді тільки в структурі події, яка представляє собою семантичне і предикативне поєднання двох начал – фабульної дії та персонажу.

Із мотивом «дороги» органічно пов'язаний мотив «зустрічі» (прикметно, що перше оповідання П. Істраті французькою мовою (1921) має назву «Зустріч»). Цей мотив, як і мотив «дороги», є універсальним засобом фабульного розвитку оповідної історії. Це один із найбільш частотних та естетично-значущих мотивів, без якого взагалі не обходиться фабула і розвиток сюжету будь-якого оповідного твору.

Випадкова зустріч може стати доленосним або кризовим моментом, що змінює подальший хід подій, долю героя, його переконання. Так, зустріч Петрика, героя «Сліпого музиканта» В. Короленка, зі сліпим дзвонарем, відвідування могили сліпого бандуриста Юрка сліпими жебраками, надає психологічного навантаження образу героя і сприяє доленосному рішення. Зустріч студентів Урманова і Потапова з «фатальною» жінкою Валентиною Салмановою призводить до низки трагічних подій (оповідання В. Короленка «З двох сторін»). Зустріч з Флоречиною Кодрилор змінює життя Кодіна, Ієрмії, Ілії, які перетворились зі селян у гайдуків («Гайдуки» П. Істраті).

Отже, у прозі письменників мотив «зустрічі» семантично приближений до мотиву «дороги», обидва мотиви виконують функцію центрального ядра будь-якого твору В. Короленка та П. Істраті. Зустріч, зазвичай, актуалізує всю послідовність подій, роздумів героя-наратора і переводить оповідь на рівень внутрішнього споглядання або переживання.

Із мотивами дороги і зустрічі корелюється мотив «свободи». Це також характерний для творчості обидвох письменників мотив, який постає у різних авторських інтерпретаціях. У В. Короленка – «волі» (оповідання про бродяг), свободи по-американськи (повість «Без язика»), свободи совісті, морального вибору і власного життєвого шляху («Сліпий музикант»). У П. Істраті саме розумінням свободи було специфічним. Це свобода бродяжництва, свобода «бути самим собою» без огляду на оточення.

Першою спробою відтворити народне уявлення про *свободу-волю* як стихійний підсвідомий потяг були для обох письменників оповідання «про бродяг». Образи маргіналів, до яких звернулися В. Короленко та П. Істраті, були на той час нетиповими для європейської літератури.

Для румунського письменника тема бродяг, з їхнім розумінням свободи – домінуюча. Відповідно, і мотив «свободи-бродяжництва» найбільш яскраво представлений у прозі Істраті, усі інші мотиви так чи інакше співвідносяться з мотивом бродяжництва. В автобіографічному творі «Мої скитання», насиченого подробицями тяжкої долі письменника, провідним мотивом є мотив бродяжництва. Письменник підкреслює своє прагнення до мандрів, пригод і не цурається бродяжництва, називаючи себе бродягою (вказує, що починає бродяжне життя з п'ятнадцяти років). «Бродяжництво» і «свобода» для Істраті – поняття тотожні. Бродяжництво як прояв свободи – це сенс життя і його «основна радість». Сприймаючи суспільство як організоване насильство, Істраті «бачив у суспільному порядку припони своїй волелюбній натурі, збунтувався проти всіх, проти всього світу, включаючи сюди і власну матір и став бродягою», – пише про себе Істраті в автобіографічному творі «Мої скитання» (Істраті, 1927: с. 87).

У художніх творах В. Короленка та П. Істраті мотив «бродяжництва» втілюють персонажі-маргени – люди виняткові. Вони бунтарі, самотні в'язні. Письменників приваблює все неординарне, незвичайне, контрастне в цих образах. Це типи сибірських бродяг, ромів, каторжан, вигнанців.

Перші бродяги в прозі В. Короленка з'являються в оповіданні «Вбивець», де вони не відіграють головної роль. Це фігуранти фабули оповіді, вони є учасниками оповідної історії, учасниками дії незалежно від свого місця в сюжеті. В інших короленківських оповіданнях бродяги, як правило, займають центральне місце героя, тобто персонажа ревалентного у плані динаміки і розвитку художнього смислу сюжету і твору в цілому, а не тільки в розвитку фабули, хоча він є безпосереднім учасником фабульної дії. Для формування естетичною значущості мотиву суттєвим є його зв'язок саме з героєм через певні дії, які він здійснює в оповідній історії і які знаходяться у центрі подій формуючих смисл сюжету і твору в цілому. Так, героєм оповідання «Вбивець» є Федір Силін, шукач праведного життя і праведних людей. Бродяги для Федора – вороги, кривдники простих людей. На шляху їхніх злочинів стоїть мужній і чесний захисник їх жертв. Бродяги змальовані як жорстокі хижакі, грабіжники.

У «Соколинці» тема бродяжництва представлена інакше. Оповідач, з яким у глуху морозну ніч зводить доля автора, відразу представився як яскрава сильна особистість. «Чорні виразні очі його кидали швидкі короткі погляди. Нижня частина обличчя трохи видавалася вперед, виявляючи палкість пристрасної натури, але бродяга давно вже звик стримувати цю палкість. Тільки легке сіпання нижньої губи та нервова гра мускулів видавала часом неспокійну напруженість внутрішньої боротьби» (Короленко, 1989: с. 57). Коли бродяга намагається вкоренитися, нічого в нього не виходить. Він бродяга, його вабить дорога, степ, ліси, воля. Мотив бродяжництва ускладнюється в оповіданні «Федір Безпритульний». «Каторжна скорботна дорога оволоділа в його обличчі чималою, неабиякою силою <...> Очі Федора дивилися не з мужицькою наївністю, в них помітна була свого роду інтелігентність» (Короленко, 1989: с. 135).

Мотив бродяжництва втілюється в образах вигнанців і в оповідання П. Істраті. Це трагічні особистості, ворожі по відношенню до «порядного» суспільства. Такими є Ставро, Драгомір, Косма, проте це особистості не ординарні. Вони, шукачі правди, бунтівники, що прагнуть відшукати вихід із глухого кута, не змирилися зі своєю долею, Кожний з них по-своєму протистоїть несправедливостям. Вони не можуть жити в суспільстві, зараженому прагненням матеріальних благ або патріархальним способом життя селянства. Це люди з колосальним життєвим

досвідом, які у своїх безкінечних мандрах зрозуміли, що корінь зла лежить не тільки у несправедливому устрої суспільства, поділеного на багатих і бідних, але і в самому народі, де простих людей більшість.

Важливою складовою частиною наративної стратегії письменників є національно-мовні стильові домінанти і прийоми. Значне місце у творчості обох письменників посідають «національні мотиви». Тема України звучить в оповіданні В. Короленка «Ліс шумить», у повістях «У непристойному товаристві», «Без язика», «Сліпий музикант». У цих творах письменник неодноразово звертається до історичного контексту, згадує часи козачства, гайдамачини, панування польської шляхти, використовуючи наративні елементи героїчного епосу – народні думи, історичні пісні.

Короленківський текст у назвах побутових реалій, предметів, найменуванні людей і тварин насичений українською лексикою (*хата, стріха, шинок, дитина, молодиця, пан, жид, громада, пташина, мандрувати, скажена*).

Місцем дії «українських» оповідань Короленка здебільшого були західноукраїнські землі, які у той час знаходилися під владою Польщі. Зокрема, батьківщина Короленка – Волинь. Отже, і польський «компонент» у наративній структурі цих оповідань представлено полонізмами різних лексичних груп: соціальні явища, предмети побуту, професії, соціальне положення мешканців, місцеві назви (*шляхтич, ксьонз, жолнер, панянка, покоївка, костел, каплиця* тощо). В оповіданнях на сибірську тематику важливою складовою частиною наративної стратегії є запозичення з якутської мови і діалектів північних говорів (*юрта, тайон, торбаса (взуття), сонна (шуба)*).

Національні мотиви тісно переплітаються з фольклорними та провінційними. Так, в оповіданні «Сон Макара» використані якутські фольклорні джерела, у легенді «Ліс шумить» – українські народно-поетичні образи, у казці «Судний день (Йом-Кіпур)» переплітаються український та єврейський фольклор. Ці мотиви відіграють домінуючу роль у тих творах письменника, структура яких містить елементи фольклорних жанрів і фольклорного наративу – казки і легенди. У «сибірських оповіданнях» та «оповіданнях про бродяг» зустрічаються елементи бродяжого та арештантського фольклору, що зумовлює їх наративну специфіку. Провінційні мотиви визначають хронотопію більшості творів В. Короленка, оскільки місцем дії у них є віддалені сибірські поселення або невеликі містечка Росії і України.

У Панаїта Істрати: «Бараганський чортополох» – *ускатури* (дрібне паливо), *бараган* (румунський степ), *опінчі* (пастоли), *флорісель* (смажений маїс); «Гайдуки» – *печеш* (подарунок), *фата море* (дівчина на виданні), за часів *беженарі* (втікаутва), *таратура* (розпутниця); *мамука* (мамця), *плакія* (рибна страва)

Національну специфіку наративних стратегій П. Істрати визначають фольклорні елементи балканської народної ліричної поезії, казок, балад, які вводяться автором в оповідну структуру тексту, румунська лексика, що «звучить» у франкомовних текстах письменника подається без перекладу: *ускатури* (дрібне паливо), *бараган* (румунський степ), *опінчі* (постоли), *флорісель* (смажений кукурудза); *печеш* (подарунок), *фата море* (дівчина на виданні), за часів *беженарі* (втікаутва), *таратура* (розпутниця); *мамука* (мамця), *плакія* (рибна страва) тощо.

Висновки. Отже, розглянуті мотиви визначають структуру, жанровий зміст, наративи нарисів, оповідань та повістей Володимира Короленка та Панаїта Істрати й обумовлюють їхню своєрідність. Проведений нами мотивний аналіз дозволяє дослідити типологію художньої прози письменника не лише за формальними, а й за змістовними ознаками.

Аналіз провідних мотивів дозволив виявити їх функціональну роль у наративній системі художньої прози письменників. Мотиви «*дороги*» і «*зустрічі*» у творах митців виконують переважно структуротворчу та сюжетотворчу функцію. Ці мотиви значною мірою вплинув на формування образів головних персонажів – «бродяг», «розбійників» і «шукачів». До концептуальних мотивів прози належать мотиви «*свободи*» і «*душевного прозріння*», які є домінантами жанрового змісту творів письменника. Звернення до «*національних*» і «*фольклорних*» мотивів обумовило використання елементів фольклорних і архаїчних жанрів та їх синтез.

Мотив у творчості митців є узагальненням подій, він «просуває» оповідь, розгортаючи перспективу подієвого розвитку дії, а в семантичній структурі втілюється у формі події.

Список використаних джерел:

1. Бахтин М.М. Вопросы литературы и эстетики: Исследования разных лет. Москва : Художественная литература, 1975. 502 с.
2. Истрати Панаит. Мои скитания. Кира Киралина / перев. Г. Нашатырь ; под ред. А.Н. Тихонова. Москва : Круг, 1927. 367 с.
3. Короленко В.Г. Собр. соч. : в 5 т. Ленинград : Художественная литература, 1089. Т. 1. 624 с.
4. Короленко В.Г. Собр. соч. : в 5 т. Ленинград : Художественная литература, 1989. Т. 3. 720 с.
5. Силантьев И. Поэтика мотива. Москва : Языки славянской культуры, 2004. 294 с.

References:

1. Bahtin M.M. (1975). Voprosyi literaturyi i estetiki: Issledovaniya raznyih let [The issues of literature and esthetics: Researches of various ages]. Moskva: Hudozhestvennaya literatura, 1975. 502 s. [in Russian].
2. Istrati Panait (1927). Moi skitaniya. Kira Kiralina [My wandering. Kira Kiralina]. Moskva: Kруг, 1927. 367 s. [in Russian].
3. Korolenko V.G. (1989). Sobraniye sochineniy: v 5 tomah. [The collected works in 5 volumes]. Leningrad: Hudozhestvennaya literatura. T.1. 624 s. [in Russian].
4. Korolenko V.G. (1989). Sobraniye sochineniy: v 5 tomah. [The collected works in 5 volumes]. Leningrad: Hudozhestvennaya literatura. T.3. 720 s. [in Russian].
5. Silantyev I. (2004). Poetika motiva [The poetic style of motive]. Moskva: Yazyki slavyanskoy kulturyi, 2004. 294 s. [in Russian].